

11. K otázkám vztahujícím se k nejvyššímu povolenému počtu dětí, žáků, studentů, lůžek, stravovaných nebo jiných obdobných jednotek ve škole nebo školském zařízení a nejvyššímu povolenému počtu žáků nebo studentů v oboru vzdělání a formě vzdělávání, zapsanému ve školském rejstříku

➤ **„Kapacita“ oborů vzdělání a forem vzdělávání za účinnosti zákona č. 564/1990 Sb., o státní správě a samosprávě ve školství, ve znění pozdějších předpisů**

Podle § 13a odst. 3 zákona č. 564/1990 Sb., o státní správě a samosprávě ve školství, ve znění pozdějších předpisů (právního předpisu účinného do 31. prosince 2004), nebyl údaj o nejvyšším povoleném počtu žáků a studentů v jednotlivých oborech vzdělání a formách vzdělávání (v praxi je často užíváno zkratky „kapacita“ oboru vzdělání) povinným údajem uváděným v síti škol, předškolních zařízení a školských zařízení (dále jen „sít“).

V souladu s § 13b odst. 1 zákona č. 564/1990 Sb., který vymezoval náležitosti žádosti o zařazení předškolních zařízení, škol a školských zařízení do sítě, nebyl tento údaj ani povinnou náležitostí žádosti o zařazení do sítě. Zároveň však bylo zřejmé, že znalost údaje o příslušných kapacitách byla nezbytná, neboť tento údaj přímo souvisí s dalšími oblastmi, a to zejména se způsobem hospodaření a financování škol a školských zařízení, personálním a materiálním zabezpečením jejich provozu a poskytovaného vzdělávání a školských služeb, předpokládaným počtem žáků a počtem tříd v nadcházejícím školním roce a předpokládaným celkovým počtem žáků a tříd nebo s údajem o předpokládané celkové kapacitě školy.

Podle § 13b odst. 3 zákona č. 564/1990 Sb. orgán státní správy, který zařazoval do sítě podle § 13a odst. 2, posoudil, zda žádost splňuje požadavky tohoto zákona a vydal rozhodnutí v souladu se zákonem č. 71/1967 Sb., o správním řízení (správní řád), ve znění pozdějších předpisů. Toto rozhodnutí (v případě, že bylo kladné) obsahovalo náležitosti stanovené § 13b odst. 6 (např. název a sídlo školy, název, sídlo, právní formu, identifikační číslo zřizovatele). Ani mezi těmito náležitostmi nebyl údaj o kapacitě oborů vzdělání a forem vzdělávání uveden.

S ohledem na výše uvedené byl předchozí právní stav v tomto směru nevyhovující, neboť „kapacita“ oborů vzdělání a forem vzdělávání nebyla údajem závazným, ani údajem, na který by mohla být vázána jakákoliv práva a povinnosti.

Uvedené naopak neplatí o „kapacitě“ škol a školských zařízení jako takových, neboť tento údaj byl i za účinnosti zákona č. 564/1990 Sb. uváděn jako jeden z údajů výroku rozhodnutí příslušného správního orgánu, a jako takový je tedy závazný.

➤ **„Kapacita“ oborů vzdělání a forem vzdělávání podle zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)**

S nabytím účinnosti zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), dochází s účinností od 1. ledna 2005 k některým změnám v oblasti údajů povinně zapisovaných v rejstříku škol a školských zařízení.

V souladu s 144 odst. 1 písm. e) zákona č. 561/2004 Sb. je povinným údajem zapisovaným do rejstříku škol a školských zařízení nejvyšší povolený počet dětí, žáků a studentů ve škole nebo školském zařízení, včetně jejich odloučených pracovišť, lůžek, stravovaných, tříd, skupin nebo jiných obdobných jednotek, uvedený v rozhodnutí o zápisu do rejstříku škol a školských zařízení, a podle § 144 odst. 1 písm. f) zákona č. 561/2004 Sb. také nejvyšší počet žáků a studentů v jednotlivých oborech vzdělání a formách vzdělávání.

Podle § 147 odst. 1 písm. m) zákona č. 561/2004 Sb. je navrhovaný nejvyšší počet dětí, žáků a studentů ve škole nebo školském zařízení, včetně jejich odloučených pracovišť, v jednotlivých oborech a formách vzdělávání, lůžek, stravovaných, tříd, skupin nebo jiných obdobných jednotek rovněž povinnou náležitostí žádosti o zápis školy nebo školského zařízení do rejstříku škol a školských zařízení.

➤ **Přechodné období v souladu s § 186 odst. 1 zákona č. 561/2004 Sb.**

Vzhledem k tomu, že „kapacity“ oboru vzdělání a formy vzdělávání jsou povinnými a závaznými údaji uváděnými v rejstříku škol a školských zařízení teprve s účinností zákona č. 561/2004 Sb., vztahuje se na tyto údaje přechodné ustanovení § 186 odst. 1 zákona č. 561/2004 Sb. Podle citovaného ustanovení jsou školy a školská zařízení zařazené ke dni nabytí účinnosti zákona č. 561/2004 Sb. do sítě škol, předškolních zařízení a školských zařízení školami a školskými zařízeními podle zákona č. 561/2004 Sb. zapsanými ve školském rejstříku. Právnícké osoby, které vykonávají činnost škol a školských zařízení, popřípadě zřizovatelé příspěvkových organizací, jsou povinni uvést zápis ve školském rejstříku do souladu s tímto zákonem a doložit orgánu, který vede rejstřík, k tomu nezbytné doklady **nejpozději do 31. března 2006**.

V tomto přechodném období proto musí právnícké osoby, které vykonávají činnost škol, popřípadě zřizovatelé příspěvkových organizací, požádat orgán, který vede rejstřík škol a školských zařízení o doplnění údajů povinně zapisovaných do rejstříku škol a školských zařízení v souladu s požadavky § 144 odst. 1 zákona č. 561/2004 Sb.

Pokud uvedená povinnost nebude splněna, provede orgán, který rejstřík vede, výmaz školy nebo školského zařízení ze školského rejstříku, a to s účinností od 31. srpna 2006.

Údaje o „kapacitě“ oborů vzdělání a forem vzdělávání, které byly převzaty ze sítě do rejstříku škol a školských zařízení, mají tedy v přechodném období pouze **informativní charakter**.

➤ **„Kapacita“ školy a oboru vzdělání a formy vzdělávání**

Podle § 144 odst. 2 zákona č. 561/2004 Sb. součet nejvyššího povoleného počtu žáků a studentů v jednotlivých oborech vzdělání zapsaných v rejstříku škol a školských zařízení může být vyšší než nejvyšší povolený počet žáků a studentů ve škole.

Umožňuje-li ustanovení § 144 odst. 2 výslovně rozdíl mezi kapacitami oborů a kapacitou školy, lze a contrario dovodit, že podobná možnost není dána ve vztahu oboru vzdělání a forem vzdělávání. Podle § 144 odst. 1 písm. f) se do rejstříku škol a školských zařízení zapisuje kapacita oboru vzdělání v podobě nejvyšších povolených počtů žáků a studentů v jednotlivých formách vzdělávání, přičemž kapacita oboru je tvořena jejich součtem.

Při poskytování vzdělávání v konkrétní škole nesmí být překročena ani kapacita školy, ani kapacity oborů vzdělání zapsané v rejstříku škol a školských zařízení (srov. § 144 odst. 2 část věty za středníkem zákona č. 561/2004 Sb.). Za protiprávní stav se bude považovat překročení kapacity oboru vzdělání, i když kapacita školy překročena nebyla, stejně jako překročení kapacity školy, i když kapacity poskytovaných oborů vzdělání byly dodrženy.

Právnícká osoba vykonávající činnost školy je tedy oprávněna přijmout žáky pouze do výše povoleného počtu žáků školy, oboru vzdělání a formy vzdělávání uvedené v rozhodnutí příslušného správního orgánu o zápisu do rejstříku škol a školských zařízení.

➤ **Právní následky nesplnění podmínek zápisu do rejstříku škol a školských zařízení**

V souladu s § 150 odst. 1 písm. d) zákona č. 561/2004 Sb. hrozí právnické osobě vykonávající činnost školy nebo školského zařízení, která závažným způsobem nebo opakovaně poruší právní předpisy související s poskytováním vzdělávání a školských služeb, výmaz školy nebo školského zařízení, jehož činnost vykonává, z rejstříku škol a školských zařízení. Za porušení právních předpisů souvisejících s poskytováním vzdělávání a školských služeb se považuje mimo jiné také překročení „kapacity“ zapsané v rejstříku škol a školských zařízení.

Právnická osoba, která považuje stávající „kapacitu“ školy nebo školského zařízení, jejichž činnost vykonává, za nedostačující, by proto měla požádat příslušný orgán, který vede rejstřík škol a školských zařízení (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen „ministerstvo“) nebo krajský úřad) v souladu s § 149 odst. 1 a 2 zákona č. 561/2004 Sb. o odpovídající změnu této kapacity. V případě, že se jedná o příspěvkovou organizaci, může být návrhatelem také její zřizovatel.

➤ **Poskytování finančních prostředků státního rozpočtu podle § 160 zákona č. 561/2004 Sb. v případech, kdy skutečný počet dětí, žáků, studentů, popřípadě jiných jednotek výkonu, přesahuje „kapacitu“ školy nebo školského zařízení nebo oboru vzdělání a forem vzdělávání**

V souladu s ustanovením § 160 odst. 3 zákona č. 561/2004 Sb., se finanční prostředky ze státního rozpočtu poskytují podle skutečného počtu dětí, žáků nebo studentů ve škole nebo školském zařízení, v jednotlivých oborech a formách vzdělávání, lůžek nebo stravovaných, uvedeného ve školních matrikách pro příslušný školní rok, nejvýše však do výše povoleného počtu dětí, žáků nebo studentů ve škole nebo školském zařízení, v jednotlivých oborech a formách vzdělávání, lůžek nebo stravovaných, uvedeného ve školském rejstříku.

Přesáhne-li počet dětí, žáků, studentů, popřípadě dalších jednotek výkonu podle § 160 odst. 3 zákona č. 561/2004 Sb. kapacitu školy, školského zařízení nebo oboru vzdělání a formy vzdělávání, nelze na počet přesahující povolenou kapacitu poskytovat prostředky státního rozpočtu.

Zohlednit nejen kapacitu školy, ale také kapacitu oboru vzdělání a formy vzdělávání umožňuje systém normativního financování činnosti škol a školských zařízení. Podle vyhlášky č. 65/2005 Sb., kterou se stanoví členění krajských normativů, ukazatele rozhodné pro jejich stanovení, jednotky výkonu pro jednotlivé krajské normativy, vztah mezi ukazateli a jednotkami výkonu, ukazatele pro výpočet minimální úrovně krajských normativů a zásady pro jejich zvýšení a jejich zveřejnění (vyhláška o krajských normativech), se stanoví normativy samostatně pro jednotlivé obory vzdělání a formy vzdělávání uskutečňované ve školách zřizovaných kraji, obcemi a svazky obcí. Na financování škol zřizovaných ministerstvem a škol soukromých a církevních se vyhláška o krajských normativech sice nevztahuje, nicméně i na činnost těchto škol jsou prostředky poskytovány na základě normativů, které stanoví ministerstvo podle jednotlivých oborů vzdělání a forem vzdělávání.

Rozpis rozpočtu finančních prostředků se potom určuje pro právnickou osobu vykonávající činnost školy nebo školského zařízení jako celek skládáním normativních výpočtů provedených v souladu s příslušnými normativy.

Vzhledem k tomu, že do 1. ledna 2005 nebyl údaj o kapacitě oborů vzdělání a forem vzdělávání závazným údajem v síti, a měl tedy pouze informativní povahu, není spravedlivé, aby se uplatňovalo omezení uvedenými kapacitami podle § 160 odst. 3 u těch škol, jimž

dosud nebyl v souladu s **§ 186 odst. 1 zákona č. 561/2004 Sb.** odpovídající údaj zapsán do rejstříku škol a školských zařízení jako závazný údaj požadovaný **§ 144 odst. 1 písm. f).**

Proto se omezení stanovené v **§ 160 odst. 3 zákona č. 561/2004 Sb.** uplatní v plném rozsahu až po uplynutí přechodného období podle **§ 186 odst. 1**, resp. již v průběhu tohoto období se bude postupně vztahovat na jednotlivé školy a školská zařízení v souladu s tím, jak budou právnické osoby vykonávající činnost těchto škol a školských zařízení, popřípadě jejich zřizovatelé, plnit povinnost uloženou jim **§ 186 odst. 1.**

Dále bude obecně vyložen postup, jenž se uplatní při financování školy nebo školského zařízení, která poskytuje vzdělávání vyššímu počtu dětí, žáků, studentů nebo lůžek a stravovaných, než je kapacita školy, školského zařízení nebo oboru vzdělání a formy vzdělávání, a požádá v průběhu kalendářního roku (v případě soukromých škol a školských zařízení v průběhu školního roku) o zvýšení této kapacity, aby odpovídala skutečnému počtu dětí, žáků, studentů, lůžek nebo stravovaných. (Při uplatnění tohoto postupu v průběhu přechodného období podle **§ 186 odst. 1** je nutné zohlednit výše uvedené podmínky použití **§ 160 odst. 3 zákona č. 561/2004 Sb.)**

Zápis kapacit podle **§ 144 odst. 1 písm. e) a f) zákona č. 561/2004 Sb.** do rejstříku škol a školských zařízení má konstitutivní povahu. Podle **§ 142 odst. 2 zákona č. 561/2004 Sb. vzniká účinností zápisu** školy a školského zařízení do rejstříku škol a školských zařízení právnické osobě, která vykonává činnost školy nebo školského zařízení, **nárok na přidělování finančních prostředků ze státního rozpočtu** nebo z rozpočtu územního samosprávného celku za podmínek stanovených zákonem č. 561/2004 Sb., **a to v rozsahu tohoto zápisu.** Toto pravidlo je nutné vztahovat i na případné změny v zápisu do rejstříku škol a školských zařízení, a proto **teprve účinností zápisu změny kapacity lze nově povolenou kapacitu považovat za právní skutečnost rozhodnou pro poskytování finančních prostředků státního rozpočtu v souladu s § 160 odst. 3 zákona č. 561/2004 Sb..**

➤ **Poskytování prostředků státního rozpočtu na činnost škol a školských zařízení, zřizovaných krajem, obcí nebo svazkem obcí**

Dojde-li ke změně kapacity v průběhu kalendářního roku (tzn. nikoliv k 1. lednu), bude v případě školy, školského zařízení nebo oboru vzdělání a formy vzdělávání naplněné nad původně stanovenou kapacitu, v souladu s **§ 160 odst. 3** nezbytné, aby krajský úřad provedl změnu rozpisu rozpočtu právnické osoby vykonávající činnost školy nebo školského zařízení, jíž se změna týká. Změna rozpisu rozpočtu musí být provedena až poté, co dojde k **účinnosti zápisu změny do rejstříku škol a školských zařízení** (dříve není ke změně rozpisu rozpočtu právní důvod). Zároveň musí upravený rozpis rozpočtu zohlednit datum účinnosti změny v rejstříku škol a školských zařízení, což znamená, že zvýšení kapacity školy, školského zařízení nebo oboru vzdělání a formy vzdělávání se do rozpisu rozpočtu musí promítnout pouze poměrně podle toho, kdy v průběhu kalendářního roku ke zvýšení kapacity došlo. (Jedná-li se o změnu kapacity v průběhu kalendářního roku, nesmí být rozpis upraven na takovou výši, jaké by dosáhl, kdyby daná škola, školské zařízení nebo obor vzdělání a forma vzdělávání měla zvýšenou kapacitu po celý kalendářní rok.)

Pokud se jedná o pokrytí rozdílu výše původního rozpisu rozpočtu a následně upraveného rozpisu, bude krajský úřad postupovat v souladu se směrnicí ministerstva č. j. 33 377/2005-45. Směrnice se výslovně vztahuje pouze na financování škol a školských zařízení zřizovaných obcemi nebo svazky obcí, zároveň se však krajským úřadům doporučuje

postupovat podle směrnice také při financování škol a školských zařízení zřizovaných krajem. V čl. II odst. 1 písm. c) bod 4 směrnice se umožňuje použít tzv. rezervu, která se tvoří v rámci příprav rozpočtu, také na financování dopadů změn v rejstříku škol a školských zařízení, které budou realizovány v průběhu příslušného kalendářního roku. V tomto případě se jedná o poskytnutí prostředků rezervy v souladu s normativním výpočtem (nepůjde o tzv. „mimonormativní financování“), a to na základě předpokladů, které nebyly krajskému úřadu při tvorbě prvotního rozpočtu známy, ani je nebylo možné s dostatečnou určitostí předvídat.

➤ **Poskytování prostředků státního rozpočtu na činnost soukromých škol a školských zařízení**

Právníkům osobám vykonávajícím činnost školy nebo školského zařízení zapsaného do školského rejstříku, **která není zřízena státem, krajem, obcí, dobrovolným svazkem obcí**, jehož předmětem činnosti jsou úkoly v oblasti školství, **nebo registrovanou církví nebo náboženskou společností**, které bylo přiznáno oprávnění k výkonu zvláštního práva zřizovat církevní školy, jsou poskytovány finanční prostředky státního rozpočtu na základě § 160 odst. 2 zákona č. 561/2004 Sb. a za podmínek stanovených § 160 odst. 3 zákona č. 561/2004 Sb. a především zákonem č. 306/1999 Sb., o poskytování dotací soukromým školám, předškolním a školským zařízením, ve znění pozdějších předpisů.

Dotace podle zákona č. 306/1999 Sb. se neposkytují na období kalendářního roku, jako je tomu v případě normativního financování škol obecních a krajských, ale na období roku školního. V případě soukromých škol a školských zařízení je proto nutné věnovat pozornost způsobu, jímž se při poskytování dotace zohlední případy, kdy v průběhu školního roku dojde ke změně kapacity školy, školského zařízení nebo oboru vzdělání a formy vzdělávání naplněné nad původně stanovenou kapacitu, čímž škola nebo školské zařízení „legalizuje“ počet dětí, žáků, studentů nebo jiných jednotek výkonu, který původní kapacitu přesahoval.

Uvedenou situaci lze podřadit pod § 6 odst. 3 věta první a druhá zákona č. 306/1999 Sb., který se vztahuje na případy, kdy v průběhu školního roku dojde ke změně počtu dětí, žáků, studentů ve srovnání s počtem, na který se poskytuje dotace. Citované ustanovení ukládá krajskému úřadu upravit dotaci od počátku čtvrtletí následujícího po změně a vyúčtovat případný přeplatek či nedoplatek.

Ze zákona č. 306/1999 Sb. lze v souvislosti s poskytováním finančních prostředků na činnost školy a školského zařízení dovodit i některé právní důsledky nedodržení stanovené kapacity právníkou osobou vykonávající činnost soukromé školy nebo školského zařízení. Podle ustanovení **§ 5 odst. 4 zák.č. 306/1999 Sb. lze smlouvu o zvýšení dotace uzavřít**, pokud před uzavřením smlouvy alespoň po dobu 1 školního roku byla škola zařazena do sítě a poskytovala výchovu a vzdělávání v souladu se svým zařazením do sítě podle právních předpisů platných a účinných před 1. lednem 2005 nebo zapsána ve školském rejstříku a poskytovala vzdělávání a školské služby v souladu se svým zařazením do sítě škol, předškolních a školských zařízení nebo zápisem ve školském rejstříku. Pod pojmy „soulad se zařazením do sítě nebo se zápisem ve školském rejstříku“ lze podřadit nejen soulad ve výchově a vzdělávání v oborech vzdělávání, ale také i soulad v tom směru, že počet přijatých žáků nepřesahuje „kapacitu“ školy, školského zařízení, popřípadě oboru vzdělání a formy vzdělávání uvedenou v posledním rozhodnutí ministerstva nebo krajského úřadu.

Dojde-li k závažnému porušení právních předpisů, může být soukromá právnická osoba za takovéto porušení sankcionována ve smyslu **§ 6 odst. 4 zák. č. 306/1999 Sb. tím, že** krajský úřad v přenesené působnosti může podle charakteru nedostatků odstoupit od smlouvy o poskytnutí dotace, nedojde-li k jiné dohodě.

➤ **Poskytování prostředků státního rozpočtu na činnost církevních škol a školských zařízení**

Právníckým osobám vykonávajícím činnost škol a školských zařízení, které zřizují registrované církve nebo náboženské společnosti, kterým bylo přiznáno oprávnění k výkonu zvláštního práva zřizovat církevní školy (s výjimkou jazykových škol s právem státní jazykové zkoušky) jsou na výdaje uvedené v § 160 odst. 1 písm. a) zákona č. 561/2004 Sb. s výjimkou výdajů na pořízení a zhodnocení dlouhodobého majetku (tato výjimka se nevztahuje na výdaje na učební pomůcky), ze státního rozpočtu poskytovány finanční prostředky na základě § 160 odst. 1 písm. b) za podmínek stanovených v § 160 odst. 3 zákona č. 561/2004 Sb.

Dojde-li **v průběhu kalendářního roku** ke změně „kapacity“ školy, školského zařízení, oboru vzdělání nebo formy vzdělávání, může Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy provést změnu rozpočtu této právnické osoby na základě její žádosti. Změna rozpisu rozpočtu může být provedena až poté, co dojde k účinnosti změny zápisu do rejstříku škol a školských zařízení. Tato skutečnost je zároveň zohledněna v rozpisu rozpočtu, což znamená, že zvýšení „kapacity“ se do rozpisu rozpočtu promítne pouze poměrně podle toho, kdy v průběhu kalendářního roku došlo k účinnosti zvýšení „kapacity“.

Poznámka: Stanovisko č. 11 Právních výkladů č. 2/2004 bylo výrazným způsobem rozšířeno a upraveno s ohledem na změny, které přinesl zákon č. 561/2004 Sb.